

TEGV OKUL SONRASI PROGRAMLARININ UZUN VADELİ SONUÇLARI

Eşleştirilmiş Karşılaştırmalı Grup Değerlendirmesi
Çalışmasından Elde Edilen Bulgular

Ağustos 2017

Sunan:

Yrd. Doç. Dr. Yasemin Kisbu-Sakarya
E-posta: ykisbu@ku.edu.tr
home.ku.edu.tr/~ykisbu/evaluation-laboratory

Sunulan:

TEGV - Türkiye Eğitim Gönüllüleri Vakfı
Acıbadem Cd. Rauf Paşa Hanı Sk. No:42
34660 Acıbadem, İstanbul, Türkiye
Tel: +90 (216) 290 70 00

Teşekkür

Bu raporun hazırlanmasına katkıda bulunan, başta TEGV eğitim programı takımları ve takım liderleri olmak üzere, değerlendirme çalışması boyunca sağladıkları faydalı bilgiler ve geribildirimden ötürü TEGV değerlendirme ve veri yönetim takımlarına, bu değerlendirme çalışmasını başlatan, yoğun çabaları ile yardımlarını eksik etmeyen eski TEGV üyeleri Suat Kardaş, Gülşah Gürkan ve Gizem Gündüz'e ve proje boyunca sağladığı içten destekten ötürü Mete Meleksoy'a teşekkürlerimizi sunarız.

Yönetici Özeti

Giriş

Çocuklar, günlerinin büyük bir kısmını okul dışında geçirirler. Özellikle dezavantajlı mahallelerde yaşayan çocuklar, bu okul dışındaki zamanın nasıl geçirildiğine bağlı olarak, daha düşük akademik başarı ve eğitim seviyesi, bilişsel, sosyal ve duygusal gelişimde zayıflık ve suça yatkınlık ile uyuşturucu kullanımı gibi yönlerden daha fazla risk altında olmaktadır. **Birçok bilimsel araştırma da planlı ve yapılandırılmış okul sonrası aktivitelerinin çocuklar için doğurduğu olumlu sonuçları göstermektedir. Bu bilgiler ışığında hareket eden Türkiye Eğitim Gönüllüleri Vakfı (TEGV), Türkiye’de dezavantajlı bölgelerde yaşayan çocuk ve gençlerin gelişimine etki etmek amacıyla, okul sonrası programlarını ana faaliyet stratejisi olarak benimsemiştir.** Bugüne dek binlerce TEGV gönüllüsü, ülke çapında yer alan etkinlik merkezlerinde iki milyonun üzerinde çocuğa ulaşmıştır.

Literatür okul sonrası programlarına katılan çocukların akademik ve gelişimsel kazanımlarının bu tür programlara katılmayan çocuklara göre daha yüksek olduğunu göstermektedir; fakat çalışmalar daha çok kısa vadeli kazanımlara odaklanmaktadır. Bu araştırmanın amacı ise, TEGV programlarının uzun vadeli etkisini değerlendirmektir. 2012 yılında TEGV mezunlarının uzun vadedeki kazanımlarını incelemiş olan bir pilot çalışma kapsamında gerçekleştirilen ankete katılan TEGV mezunlarından %92’si liseyi bitirdiğini, %78’i eğitime devam etme kararlarında TEGV’in büyük etkisi olduğunu, %77’si yüksek bir özgüvene sahip olduğunu ve %78’i empati ve iletişim becerilerinin gelişmiş düzeyde olduğunu bildirmiştir. Bu araştırma ise, mezunlarla gerçekleştirilen önceki pilot çalışmayı bir adım ileriye taşıyarak, TEGV okul sonrası programlarının uzun vadeli, özellikle de programa girişten 10-12 yıl sonrasındaki, etkisini ölçecek bir etki değerlendirme çalışmasıdır. **Eşleştirilmiş karşılaştırmalı grup değerlendirmesi olarak tasarlanan çalışma, çocuklukları sırasında TEGV’in okul sonrası programlarına katılan ve katılmayan bireyler arasında eğitimsel ve psiko-sosyal açıdan farklar olup olmadığını ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır.**

TEGV okul sonrası programları

TEGV, 6-16 yaş arası çocuklar için, çocuk merkezli öğrenim programları tasarlamaktadır. Programlar, aktif öğrenme yoluyla çocukların psiko-motor/fiziksel, sosyal, duygusal ve bilişsel gelişimlerini bir bütün olarak desteklemeyi amaçlamaktadır. Değerlendirilmiş olan eğitim programları; matematik, fen bilimi, okuma ve sanat olmak üzere dört ana başlıkta toplanmaktadır. Programların içeriği, düzey ve sınıf seviyesine göre değişmekte olup her bir program sekiz ila on hafta sürmüştür.

Yöntem

TEGV katılımcılarının müdahale programı öncesi özelliklerini yansıtacak **bir karşılaştırma grubu elde edebilmek için iki strateji kullanılmıştır. Birinci strateji, amaçlı örneklem seçimi kullanılması, ikinci strateji ise, eğilim skoru eşleştirme analizinin gerçekleştirilmesi olmuştur.**

TEGV katılımcıları: Veri, ilk kez 12 ila 14 yaşlarındayken TEGV okul sonrası programına katılan, toplamda 8-96 hafta arası katılım sağlamış ve bugün 23 ila 25 yaş arasında olan 108 bireyden toplanmıştır.

TEGV programına katılmamış bireyler: Veri, sosyoekonomik açıdan TEGV programlarının verildiği mahallelere benzeyen yerlerde yaşayan, 23 ila 25 yaş arasında olup TEGV programlarına katılmamış 1212 bireyden toplanmıştır.

Eşleştirilmiş örneklem: Müdahale öncesi özelliklerine göre, her bir TEGV katılımcısı karşılaştırma grubundan en fazla iki bireyle eşleştirilmiştir. **Eğilim skoru eşleştirme yöntemi, 13 ilden (İstanbul, İzmir, Ankara, Antalya, Batman, Denizli, Diyarbakır, Eskişehir, Gaziantep, Kahramanmaraş, Samsun, Sivas ve Van) 216 bireyi (80 TEGV katılımcısı, 136 programa katılmamış birey olmak üzere) kapsayan bir örneklem ortaya çıkarmıştır.** Tüm istatistiksel etki analizleri, bu eşleştirilmiş örneklem üzerinden yapılmıştır.

Bulgular ve sonuç

Elde ettiğimiz bulgular, TEGV programlarının uzun vadede akademik başarı ile içsel ve kişilerarası yetkinlikler bakımından istatistiksel olarak anlamlı bir fark yarattığına işaret etmektedir. **TEGV katılımcılarının, programa katılmamış olanlara kıyasla, okula devam süresi, yaşam doyumu, benlik algısı, kişilerarası ilişki kurma becerileri ve kitap okuma sıklıkları daha yüksek, eğitime yönelik tutumları ise daha olumludur.** Sonuçlar aynı zamanda TEGV programlarının kadın katılımcılar üzerindeki etkilerinin, erkek katılımcılara kıyasla daha yüksek olduğunu göstermiştir.

Bu değerlendirme çalışması, okul sonrası programlarının genç yetişkinlerin akademik ve psikolojik gelişimleri üzerindeki etkisine dair ampirik bulgular sunmaktadır. Bulgularımızın, Türkiye’de okul sonrası eğitim uygulamalarına olan ilgiyi daha da canlandıracağını umuyoruz.

Sonuç Değişkenleri	Etki Kat Sayısı	
	Kadın	Erkek
Eğitim düzeyi	0,52*	0,38†
Lise not ortalaması	0,14	0,05
Sürekli eğitime yönelik tutumlar	0,79***	0,79***
Kitap okuma sıklığı	0,43*	0,22
Gelir	0,15	0,04
Yaşam doyumu	0,44*	0,47*
Kişilerarası yetkinlik	0,55**	0,39†
Özgüven	0,60**	0,51*
Özyeterlik	0,82***	0,19

* .05 düzeyinde sıfırdan anlamlı ölçüde farklı.

** .01 düzeyinde sıfırdan anlamlı ölçüde farklı.

*** .001 düzeyinde sıfırdan anlamlı ölçüde farklı.

† .10 düzeyinde sıfırdan nispeten anlamlı ölçüde farklı.

İçindekiler

TEŞEKKÜR

ÖZET

GİRİŞ

1

Okul sonrası programların sonuçlarına dair araştırmalar

Hangi programlar etki etmektedir?

Etki yaratan okul sonrası programlarının özellikleri

Programlar en çok hangi gruplara etki etmektedir?

TEGV okul sonrası programları

Araştırma soruları

YÖNTEM VE VERİ

12

Araştırmanın tasarımı ve analitik yaklaşımı

Katılımcıların özellikleri

Ölçekler

BULGULAR

18

TEGV Programlarına Katılan ve Katılmayanların Karşılaştırılması

Akademik değişkenler, istihdam ve yaşam doyumuna dair etki tahminleri

Kişilerarası ve içsel yetkinlik ile sosyal sorumluluğa dair etki tahminleri

Alt Grup Analizleri

YANITLANMAMIŞ SORULAR

24

KISITLAMALAR

26

KAYNAKÇA

28

EK

32

Eşleştirme sonrası ortak değişken dengesi

Bu sayfa çift taraflı baskı için bilerek boş bırakılmıştır

GİRİŞ

Çocuklar, günlerinin büyük bir kısmını okul dışında geçirirler. Özellikle dezavantajlı mahallelerde yaşayan çocuklar, bu okul dışındaki zamanın nasıl geçirildiğine bağlı olarak, daha düşük akademik başarı ve eğitim seviyesi, bilişsel, sosyal ve duygusal gelişimde zayıflık ve suçta yatkınlık ile uyuşturucu kullanımı gibi yönlerden daha fazla risk altında olmaktadır. Birçok bilimsel araştırma çalışması da planlı okul sonrası aktivitelerinin çocuklar için doğurduğu olumlu sonuçları göstermektedir. Bu bilgiler ışığında hareket eden Türkiye Eğitim Gönüllüleri Vakfı (TEGV), Türkiye’de dezavantajlı çocuk ve gençlerin gelişimine etki etmek amacıyla, okul sonrası programlarını ana faaliyeti olarak benimsemiştir.

TEGV’in okul sonrası programları, çocukların fiziksel, sosyal, duygusal ve bilişsel gelişimlerini, çocuk merkezli bir öğrenme yaklaşımı vasıtasıyla etkilemeyi amaçlamaktadır. Bugüne dek binlerce TEGV gönüllüsü, ülke çapındaki dezavantajlı mahallelerde yer alan etkinlik merkezlerinde iki milyonun üzerinde çocuğa ulaşmıştır. Uygulamanın yanı sıra, kanıta dayalı yaklaşımı benimsemesi sebebiyle, TEGV’in uyguladığı tüm programlar, hedeflenen sonuçlara ulaşıp ulaşılmadığını ölçmek amacıyla bir etki değerlendirme sürecine de tabi tutulmaktadır. 2012 yılında gerçekleştirilen ve TEGV mezunlarının uzun vadedeki kazanımlarını incelemeyi hedefleyen pilot çalışmayı takip eden bu araştırmanın amacı ise, TEGV programlarının uzun vadeli etkisini değerlendirmektedir. Pilot çalışma kapsamında gerçekleştirilen ankete katılan TEGV mezunlarından %92’si liseyi bitirdiğini, %78’i eğitime devam etme kararlarında TEGV’in büyük etkisi olduğunu, %77’si yüksek bir özgüvene sahip olduğunu ve %78’i empati ve iletişim becerilerinin gelişmiş düzeyde olduğunu bildirmiştir. Bu araştırma ise, mezunlarla gerçekleştirilen önceki pilot çalışmayı bir adım ileriye taşıyarak, TEGV okul sonrası programlarının uzun vadeli, özellikle de programa girişten 10-12 yıl sonrasındaki, etkisini ölçecek bir etki değerlendirme çalışmasıdır. **Eşleştirilmiş karşılaştırmalı grup değerlendirmesi olarak tasarlanan çalışma, çocuklukları sırasında TEGV’in okul sonrası programlarına katılan ve katılmayan bireyler arasında eğitimsel ve psiko-sosyal açıdan farklar olup olmadığını ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır.**

Bu değerlendirme çalışmasının ikinci amacı ise Türkiye’de bu alandaki çalışmaların, bu araştırmanın sonuçlarından yararlanarak ülkedeki okul sonrası eğitim uygulamalarını daha da güçlendirmesine önayak olmaktır. Türkiye’de süregelen eğitimi iyileştirme çabalarına rağmen, çocukların eğitimlerine devam etmeleri, gerekli bilgi ve becerileri edinmeleri, sorunlu davranışlarının azalarak psiko-sosyal uyumlarının artması ve başarılı bir şekilde işgücüne katılarak topluma faydalı bireylere dönüşmeleri gibi konularda halen büyük kaygılar yaşanmaktadır. İyi uygulanan program ve politikalar, çocukların akademik, sosyal ve diğer sonuçlarında pozitif bir etki yaratmak için kullanılacak temel araçlar olarak görülmektedir. Bu bağlamda hedeflere ulaşmanın anahtarı ise, katılımcılar veya toplumun geneli için faydalı olduğu test edilerek gösterilmiş olan programların yaygınlaştırılmasıdır. Keza, dünyada yapılan etki değerlendirme çalışmaları, uygulanan tüm okul sonrası programlarının, hedef sonuçlarda illa bir iyileşme yarattığını göstermemektedir. Bu durum da, uygulanacak olan eğitim programlarının seçimi için kaynakların sorumlu bir şekilde kullanılması üzerine önemli bir tartışma başlatmıştır. Şüphesiz, çocuk ve gençlerin gelişimlerine katkıda bulunmak konusunda hangi yaklaşımların işe yaradığına dair araştırmalar arttıkça, okul sonrası programları olumlu ve daha geniş ölçekte bir etki yaratacaktır.

Okul sonrası programların sonuçlarına dair araştırmalar

Okul sonrası programlarına ilişkin literatür, çoğunlukla bu programların çocukların bilişsel ve sosyal gelişimleri üzerindeki kısa vadeli etkilerine odaklanmaktadır. Kaynak tarama çalışmaları, okul sonrası programlara katılan çocukların akademik ve gelişimsel kazanım düzeylerinin, bu programlara katılmayan çocuklardan daha ileride olduğunu ortaya koymaktadır (Durlak ve Weissberg 2007; Lauer ve diğ. 2006; Redd ve diğ. 2002; Granger 2008). Birçok araştırma, okul sonrası programlarına katılmanın, akademik performans bağlamında iyileşmelere yol açtığını göstermiştir (Miller, 2003); örneğin daha yüksek notlar (Baker & Witt, 1996; Brooks, 1995; Cardenas, 1992; Carlisi, 1996; Hamilton & Klein, 1998; Hamilton, Le & Klein, 1999; Schinke ve diğ., 1992), daha yüksek ödev yapma oranı (Carlisi, 1996; Johnson ve diğ., 1999), daha yüksek başarı testi notları (Hamilton & Klein, 1998; Hamilton ve diğ., 1999; Huang, 2001; Huang ve diğ., 2000; Johnson ve diğ., 1999), daha düşük okul terk oranı (Jones & Offord, 1989) ve daha

az sınıf tekrarı gibi (Hamilton et al., 1999). Akademik performanstaki iyileşmeye ek olarak, araştırmalar ayrıca bu programların öğrencilerin okul başarılarına katkıda bulunacak olan tutum, beceri ve davranışları edinmelerini sağladığını da ortaya koymuştur. Örneğin Vandell ve Pierce (1999) düşük gelirli ve suç oranı yüksek mahallelerde yaşayan çocukları incelemiş ve okul sonrası programlara katılımdaki artışın daha iyi ders çalışma alışkanlıklarına yol açtığı sonucuna varmıştır. Başka araştırmalar da okul sonrası programların, çocukların okuldaki davranışlarında iyileşmeye (Baker & Gribbons, 1998; Johnson ve diğ., 1999; Posner & Vandell, 1994), okula karşı daha olumlu tutumlara sahip olmalarına (Brooks, 1995; Huang ve diğ., 2000; Schinke ve diğ., 1998; Schlegel, 2003) ve okul devamsızlıklarında azalmaya (Huang, Gribbons, Kim, Lee, & Baker, 2000; Johnson ve diğ., 1999; Schinke, Cole & Poulin, 1998; Vandell & Pierce, 1999) yol açtığını göstermiştir.

İçsel ve kişilerarası kazanımlar değerlendirildiğinde, okul sonrası eğitim programlarına katılan öğrencilerin özyeterliliklerinin arttığı (Campbell ve diğ., 1995), duygusal uyum düzeylerinin yükseldiği (Marshall ve diğ., 1997), uyuşmazlıkları çözme becerilerinin geliştiği (Carlisi, 1996; Posner & Vandell, 1994; Rodriguez ve diğ., 1999; Vandell & Pierce, 1997; Warren ve diğ., 2002) ve program veya yaşadıkları topluma karşı aidiyet duygularının güçlendiği görülmüştür (Schlegel, 2003). Bazı çalışmalar, okul sonrası programların olumsuz davranışları azaltmaya yönelik etkilerini de araştırmıştır. Kanada'da bir sosyal konut kompleksinde gerçekleştirilen beceri geliştirme programına katılan 5-15 yaş arası çocukları inceleyen Jones ve Offord (1989), programa katılan çocukların ev dışında ve okulda sergiledikleri anti-sosyal davranış oranlarının önemli ölçüde düştüğünü saptamıştır.

Hangi programlar etki etmektedir?

Çeşitli sistematik tarama ve meta-analiz¹ çalışmaları, okul sonrası programların olumlu sonuçlarına işaret etmektedir (Durlak & Weissberg, 2001; Laura ve diğ., 2006). Buna karşın, çocukların okul sonrası programlarında önemli kazanımlar elde ettiklerine ilişkin herhangi bir

¹ İstatistiksel yaklaşıma sahip olan meta analiz çalışması, ortak bir sonucu araştıran çeşitli çalışmalardan elde edilen sonuçları bir araya getirerek tek ve daha güçlü bir sonuca ulaşır.

bulguya ulaşmayan çalışmalar da bulunmaktadır. Zief ve Lauver (2006) tarafından yürütülen bir meta-analiz çalışması, beş etki değerlendirme çalışmasından sadece birinde okul sonrası programa katılan çocuklarla kontrol grupları arasında akademik, sosyal ve duygusal sonuçlar bakımından anlamlı bir fark olduğunu göstermiştir. **Okul sonrası programların etkililiğine ilişkin yapılan araştırmalardan elde edilen bu farklı yöndeki sonuçlar, söz konusu meta analiz makalelerinin örneklem seçim kriterlerindeki farklılıklarla açıklanabilse de, aynı zamanda programın özellikleri ve kalitesine bağlı olarak farklı etkilerin ortaya çıkabilmekte olduğuna da dikkat çekmektedir.**

Akademik performansı ve sosyal, duygusal, sağlık ve refahı bağlamındaki kazanımları olumlu etkileyen ve çocuklarda suç, şiddet eğilimi ve uyuşturucu kullanımı gibi olumsuz davranışları önlemede başarılı olan okul sonrası programların kapsamlı bir incelemesi, başarılı bir okul sonrası program için şu kritik faktörlere dikkat çekmektedir: Uygun yapı ve gözetim, iyi hazırlanmış personel, hedefe yönelik program oluşturma ve aileler, toplum örgütleri ve okullarla güçlü ilişkiler kurma (Little ve diğ., 2008). Bu faktörler, okul sonrası programlarına erişimi artırmakta ve katılımı daha devamlı kılmaya yardımcı olmaktadır. Ayrıca, önleme modüllerini de içeren geniş kapsamlı bir okul sonrası programına katılan ortaokul öğrencileri ile yapılan bir çalışma da programın yönetim ve atmosfer bakımından kalitesinin, öğrenciler açısından daha olumlu deneyimlerle ilişkili olduğunu göstermiştir (Cross ve diğ., 2010).

Program özellikleriyle çocuk ve gençlerin elde ettikleri pozitif sonuçlar arasındaki ilişkiyi gösteren başka nicel çalışmalar da bulunmaktadır. Beckett ve diğ. (2001) tarafından yapılan bir meta analiz, okul sonrası programların üç özelliği ile daha başarılı sonuçlar arasında önemli bir ilişki olduğuna işaret etmektedir. Bu üç özellik; etkinlik çeşitliliği, program esnekliği ve duygusal atmosferdir. Bir diğer meta analiz çalışması ise programın niteliksel faktörleriyle, matematik ve okuma testlerinden alınan notlar arasındaki bağlantıları ele almaktadır (Leos-Urbel, 2015). Bu çalışmanın sonuçları; okul sonrası programda destekleyici bir ortamın varlığının, dördüncü ve beşinci sınıflarda standart matematik ve okuma testlerinden alınan yüksek puanlarla anlamlı bir ilişkisi olduğunu, ayrıca destekleyici bir ortam ve yapılandırılmış etkileşimlerin bulunmasının da

altı, yedi ve sekizinci sınıflarda okuyan çocukların daha yüksek okuma puanı almalarıyla anlamlı şekilde ilişkili olduğunu göstermiştir.

2007'de Durlak ve Weissberg, okul sonrası programların akademik, kişisel ve sosyal becerileri geliştirme üzerindeki etkilerini araştırmak istemiştir. 2007 akademik yılında yürütülen ve en az bir kişisel veya sosyal beceriyi geliştirmeyi hedefleyen okul sonrası programlarla ilgili tüm değerlendirme araştırmalarını içeren bir meta analiz yapılmıştır. Söz konusu meta analiz, hedeflenen sekiz sonucun yedisinde önemli derecede olumlu etkiler olduğunu göstermesine rağmen bu etkilerde çarpıcı bir çeşitlilik olduğu da gözlemlenmiştir. Araştırmacılar, okul sonrası programları, program özelliklerine göre iki gruba ayırmıştır. Belirli sosyal ve kişisel becerilere odaklanan, sıralı bir öğrenme yaklaşımı kullanan ve öğrencileri aktif katılımını sağlayan okul sonrası programları, SAOA (Sıralı, Aktif, Odaklanmış ve Açık) programlar olarak adlandırılmıştır. Elde edilen çarpıcı sonuçlar ise, yalnızca SAOA okul sonrası programların sekiz sonucun yedisinde belirgin olumlu etkileri olduğu ve diğer programların ise hiçbir etkisinin bulunmadığını göstermiştir.

Tablo 1. Okul sonrası programların pozitif etkileri (Durlak & Weissberg, 2007)

Etkiler	SAOA programlar	Diğer programlar
Duygular ve tutumlar		
Çocuğun kendisiyle ilgili algıları	✓	ad.
Okula bağlanma	✓	ad.
Davranışsal uyum		
Pozitif sosyal davranışlar	✓	ad.
Azalan sorunlu davranışlar	✓	ad.
Azalan uyuşturucu kullanımı	✓	ad.
Okul performansı		
Başarı testi puanları	✓	ad.
Okul notları	✓	ad.
Okula devam	ad.	ad.

✓ anlamlı bir pozitif etkinin bulunduğunu gösterir; ad, anlamlı bir etki olmadığını gösterir.

Programlar en çok hangi gruplara etki etmektedir?

Okul sonrası program, katılan tüm öğrenciler üzerinde aynı etkiyi yaratmaz. Önceki araştırmalar, programların daha fazla ihtiyaç duyanlar üzerinde daha etkili olduğunu göstermektedir.

Dezavantajlı çocukların okul dışı zamanlarında bilişsel, sosyal ve duygusal gelişimlerini destekleyen program veya fırsatlara fazla erişimleri olmadığından; yapılandırılmış, gözetim altındaki, güvenli ve yüksek kaliteli bir öğrenme ortamı sunan okul sonrası bir programın bu çocukların performans ve refahlarını artırma olasılığı daha yüksektir. Araştırmalar, okul sonrası programlarının, başlangıçta düşük başarı testi puanları, fazla devamsızlık ve düşük dil becerilerine sahip olan öğrenciler ile programa katılmayanlar arasındaki uçurumu kapatmaya yardımcı olduğunu göstermektedir (Huang ve diğ., 2000; Posner & Vandell, 1994). Benzer sebeplerle, programların, okul dışında hiçbir nitelikli aktiviteye katılma fırsatı olmayan kız çocuklar veya göçmen çocuklar üzerinde de daha fazla etkisi olması beklenmektedir.

Kutu 1: Etki eden okul sonrası programlarının özellikleri

Başarılı sonuçlar elde etmek için yüksek kaliteli bir programlama yapılması çok önemli. Başarılı okul sonrası programlara ilişkin kapsamlı bir inceleme yapan Miller, yüksek kaliteli programlamanın özelliklerini aşağıdaki listeyle ortaya koymaktadır (tamamı Miller'dan (2003) alıntılanmıştır):

- Programın belirli hedefleri doğrultusunda, çocuğun yaşına uygun ve ilgisini çeken, becerisini geliştiren, uygulamalı aktiviteler sunan özgün müfredat
- Yüksek kaliteli içerik
- Tutarlı sonuçları olan anlaşılır kurallar ve beklentiler
- Katılımcıların, ilgi duydukları aktiviteleri veya hedeflerine ulaşmak için kullanacakları yaklaşımı seçmelerine fırsat veren esneklik
- Program içeriğini belirlerken fikirlerini sorma ve daha geniş bir toplulukla bağlantı kurma da dahil kaynak olarak gençleri kullanma
- Yetişkin-çocuk oranının düşük olması
- Yeterli sayıda, iyi eğitilmiş ve ücretli personel
- Programda uzun süredir çalışan ve katılımcılarla ilişki geliştirebilen personel
- Gençlerin karşılaştıkları gelişimsel görevleri anlayan ve bu görevleri yerine getirmelerine yardımcı olan personel
- Katılımcılarla sürekli ve pozitif etkileşime giren personel
- Katılımcıların kültürel, ırksal, etnik ve sınıfsal geçmişlerini anlayan ve farklı sosyal çevrelerden gelen çocukların ve gençlerin sağlıklı kimlik gelişimini destekleyebilen personel.
- Tüm gençlerden beklentileri yüksek personel
- Programın üzerinde düşünme, yaratma ve uygulama süreçlerinde katılımcılara rol verme
- Güçlü, sürdürülebilir idari yönetim
- Tam zamanlı çalışan bir koordinatör
- Misyon ve hedeflerin açık olması
- Sürekli özdeğerlendirme ve değerlendirme
- Yeterli uzun vadeli finansal kaynak
- Yetenekli idarecilik ve ilham verici liderlik vasıfları olan ve programa konu bölgedeki toplum kaynakları ile iletişimde olan yöneticiler
- Okul müdürünün desteği (özellikle okullarda yürütülen programlarda)
- Ebeveynlerin ilgili ve katılımcı olması
- Program ve depolama için uygun alana sahip olma
- Programlama, eğitim, teknik yardım için bölgedeki ortaklarla bağlantı halinde olma

TEGV okul sonrası programları

TEGV, 6-16 yaş arası çocuklar için, çocuk merkezli öğrenim programları tasarlamaktadır. Çocuklar, çalışmaya başlamadan önce kapsamlı bir eğitimden geçen TEGV gönüllüleri tarafından yürütülen çeşitli okul sonrası programlara ücretsiz olarak kayıt olup katılabilmektedirler.

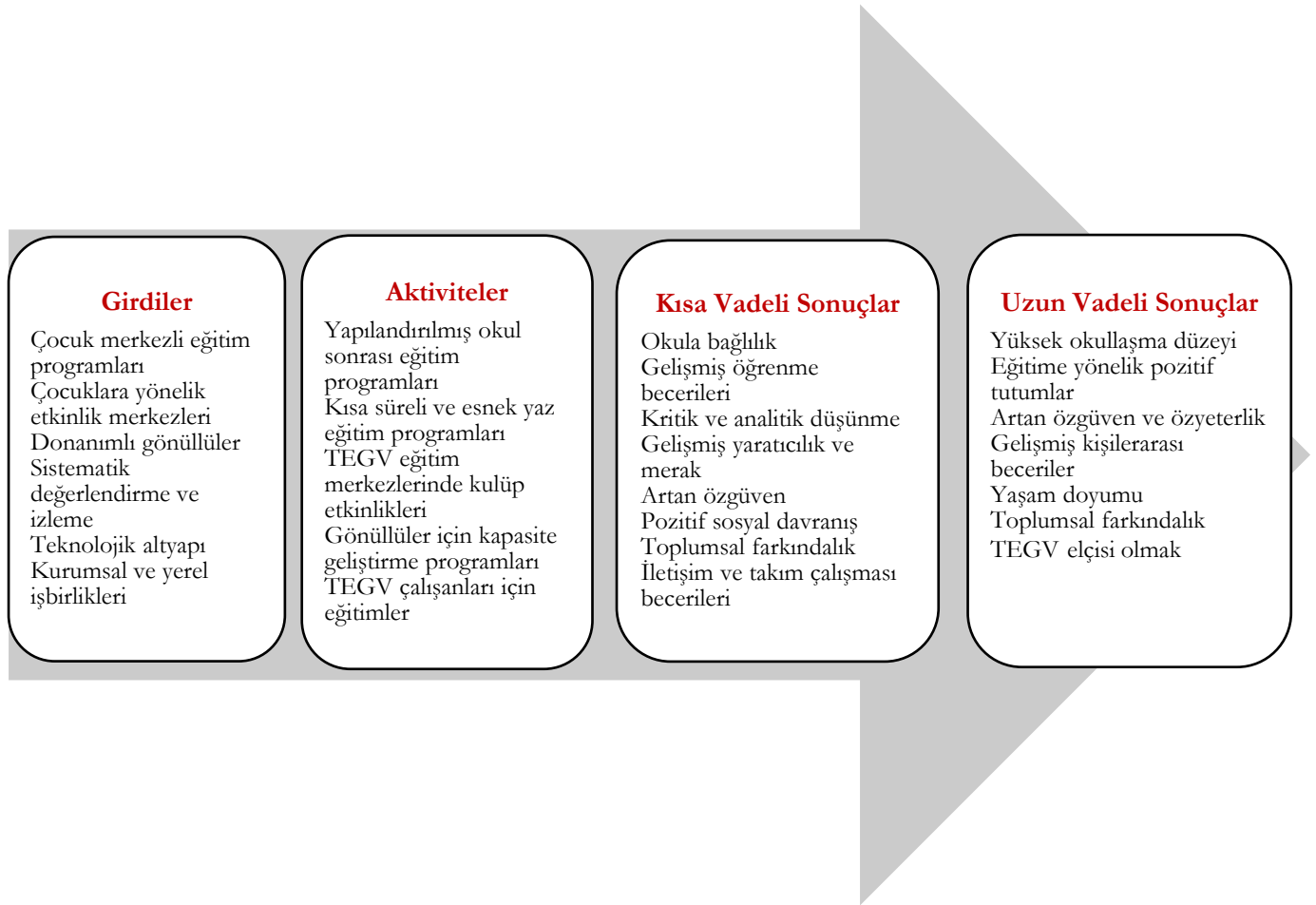
Programlar, Türkiye genelindeki TEGV etkinlik merkezlerinde gerçekleştirilmektedir. TEGV'in programları yürütmek için; eğitim parkları, öğrenim birimleri ve Ateşböcekleri adlı gezici öğrenim birimleri olmak üzere üç farklı türde etkinlik merkezi bulunmaktadır. Bugün, TEGV'in İstanbul'da iki ve Ankara, Antalya, Eskişehir, Gaziantep, İzmir, Samsun, Şanlıurfa ve Van'da birer tane olmak üzere, toplam 10 eğitim parkı bulunmaktadır. Eğitim parkları, yerel yetkililer tarafından tahsis edilen geniş araziler üzerine inşa edilmiştir ve çok amaçlı bir eğitimi destekleyen tüm mekan ve teknolojik olanaklara sahiptir. Bu parklarda, 10 ila 20 dekarlık açık alan ve 1.200 m²'lik kapalı alan yer almaktadır. Her yıl, yaklaşık 3.500 çocuk eğitim parklarındaki etkinliklere katılmaktadır. Açık alanlarda futbol ve basketbol sahası gibi spor sahaları, kapalı alanlarda ise 10 aktivite odası, 2 bilgisayar odası ve bir kütüphane bulunmaktadır. Öğrenim birimleri ise daha küçük ölçeklidir. Eğitim olanaklarının kısıtlı olduğu şehir ve belediye bölgelerinde kurulmuştur. Bu birimler, şahıslar veya yerel yönetimler tarafından tahsis edilen araziler üzerine kurulmuştur. Yaklaşık 250-300 m² kapalı alana sahip olan bu öğrenim birimleri, her yıl yaklaşık 700 çocuğa hizmet vermektedir. Öğrenim birimlerinde, her biri farklı amaç için tasarlanmış 4 aktivite odası, 1 teknoloji odası ve 1 kütüphane bulunur.

TEGV programları, aktif öğrenme yoluyla çocukların psiko-motor/fiziksel, sosyal, duygusal ve bilişsel gelişimlerini bir bütün olarak desteklemeyi amaçlamaktadır. Yapılandırılmış programlar ve seçmeli dersler, aşağıdaki dokuz alanda çocukların bilgi ve becerilerini geliştirmeye çalışır:

- Akademik
- Sözel
- Bilişsel
- İletişim

- Sağlık
- Sanat
- Spor
- Teknoloji
- Vatandaşlık becerileri

Şekil 1. TEGV okul sonrası programlarının çocukların sonuçlarına ilişkin mantıksal çerçevesi

Değerlendirilmiş olan yapılandırılmış eğitim programları; matematik, fen bilimi, okuma ve sanat olmak üzere dört ana başlıkta toplanmıştır. Programların içeriği, düzey ve sınıf seviyesine göre değişmekte olup her program sekiz ila on hafta sürmektedir. Çocuklara, birbiri ardına birçok programa kaydolma hakkı verilmiştir. Matematik programı, çocukların matematiğe yönelik olumlu tutumlar geliştirmelerine ve matematikle ilgili kaygılarının azaltılmasına katkıda bulunur. Çocuklar, düşünme egzersizleri, istasyon çalışmaları, küpler, renkli görseller, günlük yaşam örnekleri, geometrik cisimler ve hikayelerle matematik öğrenirler. Fen bilimi programı, çocukların bilime karşı tutumlarını olumlu yönde değiştirmeyi ve bilimsel yöntemler ile neden-sonuç ilişkileri hakkındaki bilgilerini artırmayı amaçlamaktadır. Çocuklar, temel bilimsel bilgi ve becerileri edinmek için laboratuvar deneyleri yaparlar. Yaratıcı okuma programı, çocukların yaratıcı düşünme becerilerini geliştirmeyi amaçlayan disiplinler arası uygulamaları temel alır. Sanat programı ise yaratıcılık, ekip çalışması, problem çözme, özgüven, iletişim ve sorumluluk alma gibi yaşam becerilerini geliştirir. Resim, heykel, baskı sanatı ve atık malzeme kullanımı gibi iki veya üç boyutlu teknikleri içerir. Ayrıca, çocuklar ünlü sanatçılar hakkında da bilgi edinirler.

Araştırma Soruları

Bu çalışmada, TEGV'in okul sonrası programlarına katılmış bireylerin, eğitimsel ve psiko-sosyal değişkenler bakımından TEGV programlarına katılmayan eşleştirilmiş akranlarından daha iyi olup olmadıklarına odaklanıyoruz. İki temel soru üzerinde duruyoruz:

1. TEGV programlarına katılmış olan öğrenciler, bu programlara hiç katılmamış olsalar elde edeceklerinden daha iyi sonuçlar elde ettiler mi? Bu çalışma, TEGV katılımcılarının aşağıdaki alanlarda daha iyi sonuçlara ulaşip ulaşmadıklarını ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır:
 - a. Eğitime devam
 - b. Lise not ortalaması
 - c. Sürekli eğitime yönelik tutumlar
 - d. Kitap okuma sıklığı
 - e. Yaşam doyumu

- f. Sosyal sorumluluk
- g. Kişilerarası yetkinlik
- h. Özgüven ve özyeterlik

2. TEGV okul sonrası programları, bu programlara katılanların tümü için benzer etkiler yarattı mı; yoksa katılımcılar bu programlardan cinsiyetlerine göre farklı faydalar mı elde ettiler?

Gelir düzeyi, TEGV programlarında hedeflenmiş bir sonuç değişkeni olmasa da politika geliştirme ile bağlantılı olduğundan programın katılımcıların gelir veya istihdam durumları üzerinde herhangi bir etkisi olup olmadığını da ayrıca inceledik.

YÖNTEM VE VERİ

Araştırmanın tasarımı ve analitik yaklaşımı

Doğru sonuçlara ulaşan bir etki değerlendirmesi yapabilmek için müdahale olmadığında neler olabileceğini tahmin etmeye yarayan bir kontrol grubu bulunması gerekir. İdeal koşullarda, TEGV programına katılmaya uygun çocuklar, rastgele şekilde bir kontrol grubuna veya müdahale grubuna (TEGV grubu) yerleştirilir; ardından, iki grubun sonuç skorlarının karşılaştırılmasıyla (yani, randomize kontrollü çalışma tasarımıyla) müdahale etkisi tahmin edilirdi. Bu çalışmada ise, müdahalenin (TEGV programlarının) başlangıcında hiçbir çocuk kontrol grubuna seçilmemişti. Bu nedenle, TEGV programlarına katılım etkisini hesaplamamızı sağlayacak bir karşılaştırma grubu elde etmek için, eşleştirilmiş karşılaştırma grubu tasarımı kullandık.

TEGV katılımcılarının müdahale programı öncesi özelliklerini yansıtacak bir karşılaştırma grubu elde etmek için ise, iki strateji kullanıldı. Birinci strateji, amaçlı örneklem seçimi kullanılmasıydı. Karşılaştırma grubu için gereken veriler, TEGV programlarının sunulduğu şehirler ve mahallelerde, bu programlara katılanlarla benzer sosyoekonomik koşullarda yaşayan, aynı yaş grubundaki bireylerden toplandı.

İkinci strateji ise, eğilim skoru eşleştirme analizinin kullanılması oldu. Eğilim skoru eşleştirme yöntemi, bir katılımcıyı, müdahale öncesi özellikleri bakımından kendisine benzeyen ancak programa katılmamış bir kişiyle eşleştiren yarı deneysel bir yöntemdir. Eğilim skoru, belirli bir ölçülmüş ortak değişkenler kümesine dayalı olarak bir müdahale programına katılımcı olma olasılığı olarak tanımlanır. Müdahale öncesi gözlemlenen ortak değişkenlerin dengesinin, müdahaleyi seçmeye yönelik tahmini eğilim eşleştirmesi ile sağlanması beklenir. Eğilim skoru eşleştirme varsayımına göre, sonuçlar bu gözlemlenebilir özellikler kümesine koşullandığında program katılımından etkilenmemektedir.

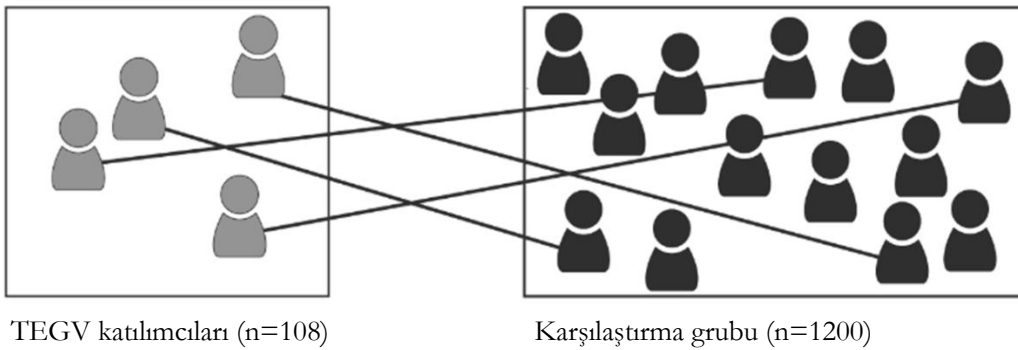
Bu yöntemle, karşılaştırma grubunda, TEGV grubundaki her bir birey için gözlemlenebilir müdahale-öncesi özellikleri bakımından olabildiğince benzer en fazla iki adet eşleştirilecek birey

bulundu. Eğilim skoru eşleştirme yönteminde kullanılan müdahale öncesi değişkenler çocukların TEGV programına kaydolma ihtimalini ve sonuç değişkenlerini etkileyebilecek değişkenlerdir. Bir başka deyişle, TEGV katılımcıları karşılaştırma grubundaki bireylerle aşağıdaki değişkenlere göre eşleştirilmiştir:

- a. Yaş
- b. Cinsiyet
- c. Şehir
- d. Kardeş Sayısı
- e. Annenin eğitim düzeyi
- f. Babanın eğitim düzeyi
- g. İlköğretimde sınıf tekrarı

Sonuç olarak, karşılaştırılabilir bireylerden oluşan iki gruba (diğer bir deyişle, TEGV katılımcıları ve kontrol grubu), TEGV programına katılımın uzun vadeli etkisi, deneysel olmayan bir tasarımla hesaplanabilmektedir. (Ek'te, eşleştirme sonrası ortak değişkenlerin dengesine ilişkin ayrıntılara yer verilmiştir).

Şekil 2. Eğilim skoru eşleştirme örneği

Araştırmada yer alan katılımcıların özellikleri

TEGV katılımcıları. Bu veri, ilk kez 12 ila 14 yaşlarındayken TEGV okul sonrası programına katılan, bugün 23 ila 25 yaş arasında olan bireylerden toplanmıştır. Çocuklara,

birbirini takip eden eğitim dönemlerinde istedikleri kadar çok TEGV programına kaydolma hakkı verildiğinden, bu araştırmanın örnekleminde, programa katılım sağlanan haftaların sayısı 8 ila 96 arasında (iki yıla kadar) sınırlandırılmıştır (katılım haftalarının ortalaması = 38.11; SS = 20.43). Katılımcılar, Türkiye genelinde 20 ilden seçilmiştir. Toplam olarak, 108 TEGV katılımcısından veri toplanmıştır (bu bireylerin, %56'sı kadındır).

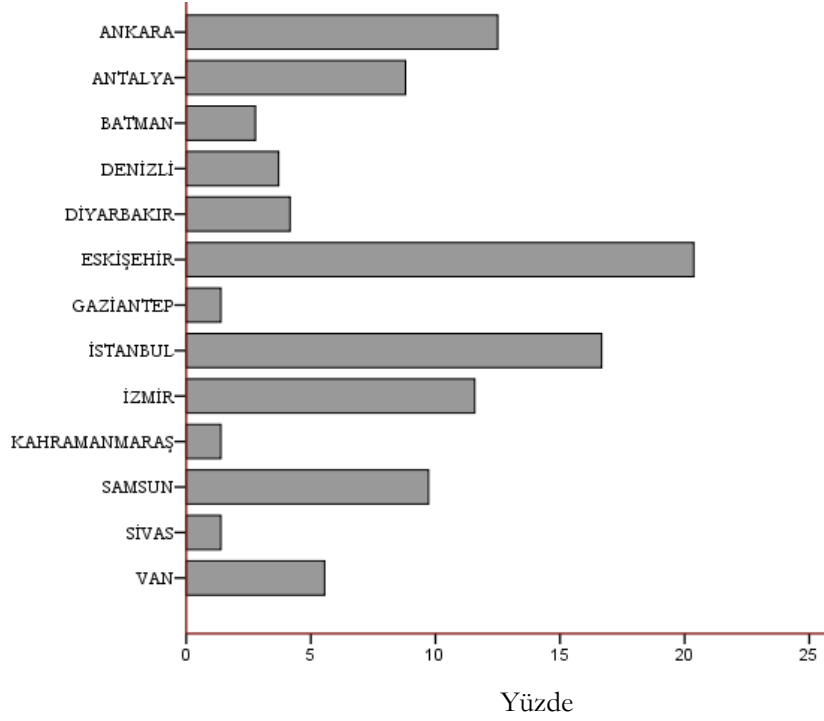
TEGV programına katılmamış bireyler. Bu veri, sosyoekonomik açıdan TEGV programlarının verildiği mahallelere benzeyen, 20 il ve mahallede yaşayan 23 ila 25 yaş arasındaki bireylerden toplanmıştır. Toplam olarak, TEGV programlarına katılmamış 1212 bireyden veri toplanmıştır (bu bireylerin %48'i kadındır).

Eşleştirilmiş örneklem. Yukarıda listelenen ortak değişkenleri kullanarak, her bir TEGV katılımcısını en fazla iki adet programa katılmamış bireyle eşleştirdik. Eğilim skoru eşleştirme yöntemi, 13 ilden 216 bireyi (80 TEGV katılımcısı, 136 programa katılmamış birey olmak üzere) kapsayan bir örneklem ortaya çıkarmıştır. Tüm istatistiksel etki analizleri, bu eşleştirilmiş örneklem üzerinden yapılmıştır.

Tablo 2. Nihai eşleştirilmiş örneklemin demografik özellikleri

Kadın	%59,3
Yaş (ortalama)	24
Evli	%12
Çocuk sahibi olanlar	%8,2
Lise diplomasına sahip olanlar	%88,3
Bir bilgisayara sahip olanlar	%83,8
Annesi lise diplomasına sahip olanlar	%19
Babası lise diplomasına sahip olanlar	%30,1
Kardeş sayısı (ortalama)	2,48

Şekil 3. Eşleştirilmiş örneğin 13 ilde dağılımı

Ölçekler

Akademik sonuçlar, istihdam ve yaşam doyumu

TEGV programının akademik başarı, eğitime yönelik tutumlar, istihdam ve yaşam doyumu üzerindeki uzun vadeli etkilerini değerlendirmek amacıyla aşağıdaki sonuç değişkenlerini kullandık.

Eğitim düzeyi. Katılımcıların eğitim düzeyi şöyle sınıflandırılmıştır: 1=İlköğretimden mezun olmamış, 2=liseden mezun olmamış, 3=bir süre lise eğitimi almış, 4=lise mezunu, 5=yüksekokul ve üstü eğitime devam etmiş ya da mezun olmuş.

Lise not ortalaması. Lise not ortalaması, katılımcılar tarafından aşağıdaki ölçeğe göre bildirilmiştir: 1=50-62, 2=63-71, 3=72-80, 4=81-90, 5=91-100.

Sigortalı ve tam zamanlı bir işe sahip olma. Kişinin sigortalı ve tam zamanlı bir işte çalışıyor olması (0=Hayır, 1=Evet).

Kitap okuma sıklığı. Katılımcılara, ne sıklıkta kitap okudukları 1 ila 5 arasında değişen bir skala ile tek bir madde ile sorulmuştur; "1" "hiç okumam" cevabını, 5 "her gün okurum" cevabını temsil eder.

Sürekli eğitime yönelik tutumlar. "Yetişkinlerin sürekli eğitime yönelik tutumları ölçeğinin" kısa versiyonu kullanılmıştır (Blunt & Yang, 2002; Darkenwald ve diğ., 1986). Ölçek, sürekli eğitimin önemi, öğrenim faaliyetlerinden keyif alma ve sürekli eğitimin gerçek değerine ilişkin dokuz ifadeyi beşli Likert üzerinden (1=Kesinlikle Katılmıyorum, 5=Kesinlikle Katılıyorum) ölçmektedir. "Sürekli eğitim, insanların hayatlarını daha iyi değerlendirmelerine yardımcı olur." ifadesi, bu ölçümde kullanılan maddelerden bir örnektir. Ölçekte yüksek puan almak, bireyin eğitime yönelik olumlu tutumlara sahip olduğuna işaret eder. Ölçek, iç tutarlılık yönünden yeterlidir. (alfa güvenilirlik katsayısı = .76)

Gelir düzeyi. Katılımcıların aylık kazançları 1 ila 5 arasında değişen bir skalaya sahip tek bir madde ile sorulmuştur. (1 = 500 TL'den az, 2 = 500 TL - 1000 TL, 3 = 1000 TL - 2000 TL, 4 = 2000 TL - 3000 TL, 5 = 3000 TL'den fazla).

Yaşam doyumu. Yaşam doyumu, Diener ve meslektaşlarının (1985) Yaşam Doyumu Ölçeği kullanılarak ölçülmüştür. Ölçek, genel yaşam doyumuyla (yani, öznel refahla) ilgili beş ifadeyi yedili Likert (1 = Kesinlikle Katılmıyorum, 7 = Kesinlikle Katılıyorum) kullanarak ölçmektedir. Ölçümde daha yüksek puan almak, bireyin daha fazla yaşam doyumuna sahip olduğunu işaret eder. Ölçek, kendi içinde yeterince tutarlıdır (alfa güvenilirlik katsayısı = .87).

Kişilerarası ve içsel yetkinlik, sosyal sorumluluk

TEGV programının sosyal sorumluluk, kişilerarası yetkinlik ve benlik değişkenleri üzerindeki uzun vadeli etkilerini değerlendirmek amacıyla aşağıdaki sonuç değişkenleri kullanılmıştır.

Kişilerarası Yetkinlik. Kişilerarası Yetkinlik Anketi'yle (Buhrmester ve diğ., 1988) beş beceri ölçülmüştür: diyalog başlatma, duygusal destek, başkalarını etkileme, kendini ifade etme ve çatışma yönetimi. Toplam 25 madde, 5'li Likert ölçeğinde değerlendirilmiştir (1=Hiç Katılmıyorum, 5=Kesinlikle Katılıyorum). Ölçek, kendi içinde yeterince tutarlıdır (alfa katsayısı=.86).

Özgüven. Nispeten istikrarlı bir genel özdeğer duygusu olarak tanımlanan özgüven, Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği'nde değerlendirilmiştir. Bu 4'lü Likert ölçeğinde, özsaygı ve özkabul ile ilgili 10 madde puanlanmıştır (1=Hiç Katılmıyorum, 4=Kesinlikle Katılıyorum). Örnek madde: "Kendimi en az diğer insanlar kadar değerli buluyorum." Ölçek, kendi içinde yeterince tutarlıdır (alfa katsayısı=.79).

Özyeterlik. Kişinin belirli durumlarda başarılı olma veya bir görevi yerine getirme becerisine olan inancı olarak tanımlanan özyeterlik, Sherer ve meslektaşlarının geliştirdiği (1982) Özyeterlik Ölçeği'nin genel özyeterlik alt ölçeği kullanılarak ölçülmüştür. Söz konusu ölçek, beşli Likert ölçeğini kullanan 16 maddeden oluşmaktadır (1 = Kesinlikle Katılmıyorum, 5 = Kesinlikle Katılıyorum). Örnek maddeler şunlardır: "kendime önemli hedefler koyduğumda, nadiren bu hedeflere ulaşırım" ve "bir işi yapmaya karar verirsem, hemen üzerinde çalışmaya başlarım". Ölçeğin güvenilirliği yeterlidir (alfa katsayısı = .84).

Bir STK'da gönüllü olarak çalışması. Bireyin bir sivil toplum kuruluşunda gönüllü olarak çalışmış olması (0=Hayır, 1=Evet).

BULGULAR

TEGV Programlarına Katılan ve Katılmayanların Karşılaştırılması

Akademik değişkenler, istihdam ve yaşam doyumuna dair etki tahminleri

Araştırma bulguları, TEGV programının eğitim kazanımları üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisinin olduğuna işaret etmektedir. TEGV katılımcılarının okula devam etme düzeyi, TEGV programlarına katılmamış olanlara kıyasla daha yüksektir (Tablo 3). Ancak her iki araştırma grubunda da lise öğrenimini tamamlayan katılımcılar birbirine benzer lise not ortalamaları (GPA) bildirmişlerdir: 1 ila 5 arasında değişen ölçekte, TEGV grubunun ortalama lise not ortalaması 2,91 iken karşılaştırma grubundakilerin puanı 2,80'dir.

TEGV programının, sürekli eğitime yönelik tutumlar üzerinde büyük ve istatistiksel olarak anlamlı bir etkisi vardır. TEGV katılımcılarının, yaşam boyu eğitim, öğrenim faaliyetlerinden daha fazla keyif alma ve sürekli eğitime daha çok değer verme açılarından daha olumlu tutumlara sahip oldukları görülmüştür. Ayrıca, TEGV katılımcıları karşılaştırma grubuna kıyasla daha sık kitap okuduklarını bildirmişlerdir.

Programın, katılımcıların gelir düzeyleri ve istihdam durumları üzerinde herhangi bir etkisi olup olmadığı da incelenmiştir. Gelir düzeyi, TEGV programlarının hedeflediği uzun vadeli bir sonuç olmamakla birlikte; bilimsel araştırmalar yüksek okullaşma oranının daha yüksek gelirle ilişkili olduğunu gösterdiğinden söz konusu programlar bu yönde politika geliştirilirken dikkate alınabilir. Bulgularımıza göre, TEGV katılımcıları daha yüksek okullaşma düzeyine sahip olmalarına rağmen istihdam durumları bakımından anlamlı bir fark göstermemişlerdir: karşılaştırma grubundaki bireylerin %39,7'sine kıyasla, TEGV katılımcılarının %39,5'i sigortalı ve tam zamanlı bir işe sahip olduklarını bildirmiştir (Şekil 4). Buna ek olarak, her iki grupta da tam zamanlı bir işe sahip olan katılımcılar arasında aylık kazanç bakımından anlamlı bir fark da görülmemiştir. Öte yandan, araştırmadan elde ettiğimiz bulgular, TEGV programlarının, TEGV'in uzun vadede hedeflediği sonuçlardan biri olan yaşam doyumunu üzerinde önemli bir

etkiye sahip olduğunu göstermektedir. TEGV katılımcıları, karşılaştırma grubuna kıyasla hayatlarından daha memnun olduklarını belirtmişlerdir. (Tablo 3).

Tablo 3. Akademik başarı, eğitime yönelik tutumlar, istihdam ve yaşam doyumu üzerindeki etkiler

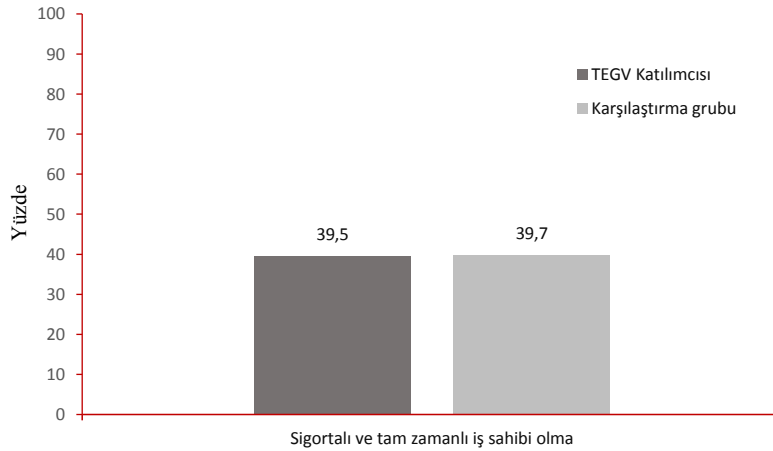
Değişken	Ölçek	TEGV Katılımcıları	Karşılaştırma Grubu	Fark	Etki boyutu ²
Eğitim düzeyi	1-5	4,84	4,51	0,33**	0,43
Lise Not Ortalaması	1-5	2,91	2,80	0,11	0,11
Eğitime devam etmeye yönelik tutumlar	1-5	4,24	3,72	0,52***	0,76
Kitap okuma sıklığı	1-5	3,94	3,50	0,44*	0,33
Gelir düzeyi	1-5	3,19	3,13	0,06	0,08
Yaşam doyumu	1-7	5,06	4,35	0,70***	0,46

* 0,05 düzeyinde anlamlı olarak sıfırdan farklı.

** 0,01 düzeyinde anlamlı olarak sıfırdan farklı.

*** 0,001 düzeyinde anlamlı olarak sıfırdan farklı.

Şekil 4. TEGV programlarına katılmış bireyler ve TEGV programlarına katılmamış bireylerin sigortalı ve tam zamanlı bir işte çalışma oranları.

² Cohen'in kriterlerine göre, 0,20, 0,50 ve 0,80 büyüklüğündeki etki kat sayıları sırasıyla "küçük", "orta" ve "büyük" olarak kabul edilir.

Kişilerarası ve içsel yetkinlik ile sosyal sorumluluğa dair etki tahminleri

Çalışmamızda, içsel yetkinlik ile ilgili pozitif etki tahminleri elde ettik. 1 ile 5 arasındaki genel özgüven ölçeğinde ortalama 3,51 puan alan TEGV katılımcılarının özgüven düzeyleri, aynı ölçekteki ortalama puanı 3,22 olan programa katılmamış bireylere kıyasla daha yüksektir (Tablo 4). Aynı zamanda, TEGV katılımcılarının genel özyeterlik puanı da, programa katılmamış bireylerle karşılaştırıldığında anlamlı olarak daha yüksektir. Her iki ölçüm de, orta düzeyde etki büyüklüğüne sahiptir.

Ayrıca TEGV katılımcıları, diyalog başlatma, duygusal destek, başkalarını etkileme, kendini ifade etme ve çatışma yönetimi gibi becerilerden oluşan kişilerarası yetkinlik düzeyinde de programa katılmamış bireylere kıyasla daha yüksek puan almıştır. Bu etkinin büyüklüğü ise yüksektir.

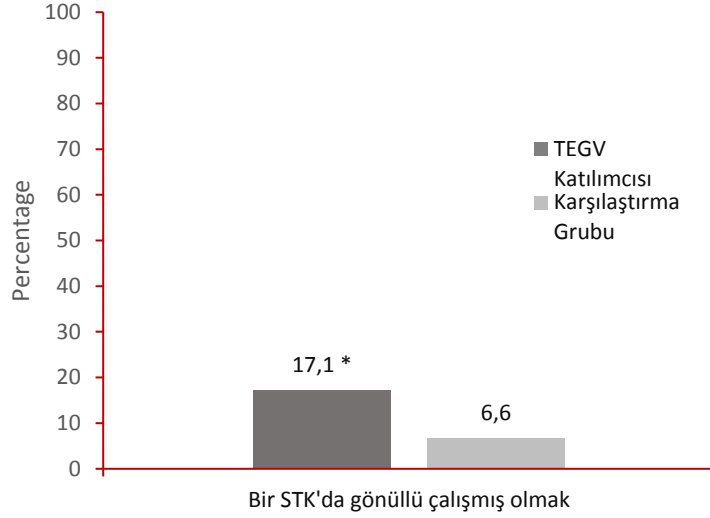
TEGV programları, aynı zamanda uzun vadede sosyal sorumluluk bilincini de artırmayı amaçlamaktadır. Bu hedef sonucun gerçekleştirildiği gözlemlenmiştir. Elde ettiğimiz sonuçlara göre, TEGV katılımcılarının %17,1'i sivil toplum kuruluşlarının gönüllü çalışmalarında yer almış, karşılaştırma grubunda ise bu oran, %6,6 seviyesinde kalmıştır (Şekil 5).

Tablo 4. Kişilerarası ve içsel yetkinlik üzerindeki etkiler

Değişken	Ölçek	TEGV Katılımcıları	Karşılaştırma Grubu	Fark	Etki Kat Sayısı
Kişilerarası yetkinlik	1-5	3,82	3,55	0,27***	0,76
Özgüven	1-5	3,51	3,22	0,29***	0,56
Özyeterlik	1-5	4,05	3,72	0,33***	0,52

***.001 seviyesinde sıfırdan anlamlı ölçüde farklı.

Şekil 5. Anket yanıtlarına göre, TEGV programlarına katılmış bireyler ve TEGV programlarına katılmamış benzer bireylerde STK'larda gönüllü çalışma oranı.

*TEGV katılımcıları ile karşılaştırma grubunun arasındaki fark 0,05'lik güven düzeyi ile anlamlı.

Kutu 2: Kartopu etkisi

TEGV programlarının amaçlarından biri, katılımcıların uzun vadede TEGV elçileri olmalarıdır. Mevcut araştırma, söz konusu amacın gerçekleştirildiğini göstermekte ve bu amacın hem TEGV katılımcılarının hem de TEGV gönüllülerinin sayısını artırarak TEGV programlarının yaygınlaştırılmasına katkı sağladığına işaret etmektedir.

- Anketi yanıtlayan TEGV katılımcılarının %91,3'ü, TEGV programlarını tanıdıkları çocuklara ve ailelere tavsiye etmiştir.
- TEGV katılımcılarının %66,7'si ise, en az bir çocuğun TEGV programlarından birine katılmasına yardımcı olduğunu belirtmiştir.
- TEGV katılımcılarının %28,2'si, daha sonrasında TEGV gönüllüsü olmuştur.
- TEGV katılımcılarının %91,1'i ise, TEGV gönüllüsü olmayı tanıdıklarına tavsiye etmiştir.
- Ayrıca TEGV katılımcılarının %39,6'sı, en az bir kişinin TEGV gönüllüsü olmasını sağladıklarını belirtmişlerdir.

Alt grup analizleri

TEGV'in okul sonrası programlarının, belirli cinsiyet gruplarında daha etkili olup olmadığı da incelenmiştir. Elde edilen bulgular, TEGV programlarına katılımın hedeflenen sonuçlar üzerinde tahmin edilen etkilerinin, kadınlar ve erkekler arasında farklılık gösterdiğini ortaya koymuştur. Sonuçlara göre, TEGV programı, kadın katılımcılarda bazı sonuç değişkenlerini daha belirgin şekilde etkilemiştir (Tablo 5). TEGV programlarına katılımın eğitim süresi üzerindeki etkisi, kadınlarda erkeklere kıyasla daha büyüktür. Ayrıca kitap okuma sıklığı üzerindeki etkisi, küçük bir fark teşkil etse de, kadınlarda 0,43, erkeklerde 0,22 olarak ölçülmüştür. Dikkat çeken bir sonuç ise, TEGV programlarının kadın katılımcıların özyeterliği üzerindeki etkisidir. Elde edilen sonuçlara göre, TEGV programları, kadın katılımcıların özyeterliğini yüksek ölçüde artırırken, erkek katılımcılarda anlamlı bir etki yaratmamıştır.

Tablo 5. Cinsiyet gruplarına göre program etkileri

Sonuç değişkenleri	Etki Kat Sayısı	
	Kadın	Erkek
Eğitim düzeyi	0,52*	0,38†
Lise Not Ortalaması	0,14	0,05
Sürekli eğitime yönelik tutumlar	0,79***	0,79***
Kitap okuma sıklığı	0,43*	0,22
Gelir düzeyi	0,15	0,04
Yaşam doyumu	0,44*	0,47*
Kişilerarası yetkinlik	0,55*	0,39†
Özgüven	0,60*	0,51*
Özyeterlik	0,82***	0,19

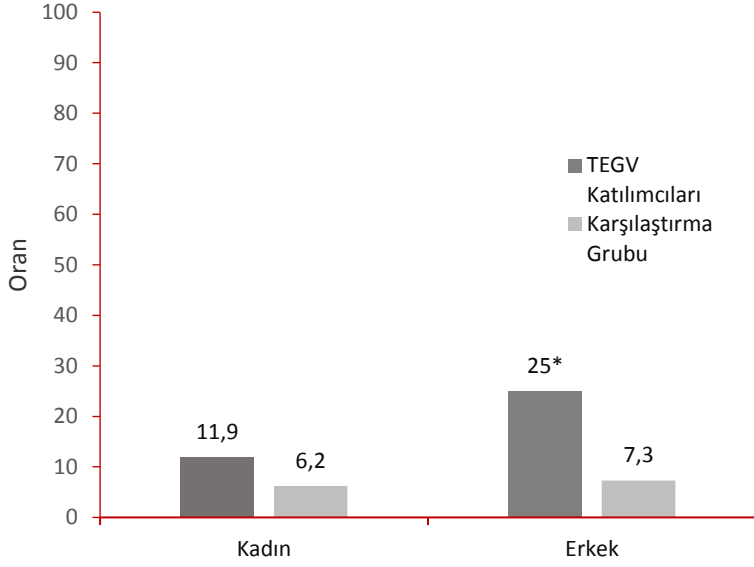
***.05 seviyesinde sıfırdan anlamlı ölçüde farklı.

***.01 seviyesinde sıfırdan anlamlı ölçüde farklı.

***.001 seviyesinde sıfırdan anlamlı ölçüde farklı.

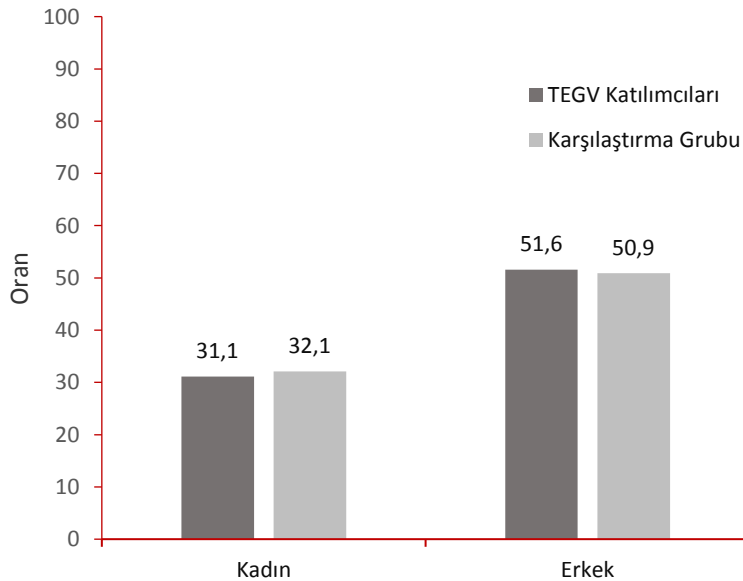
† .10 düzeyinde sıfırdan nispeten anlamlı ölçüde farklı.

Şekil 6. Anket yanıtlarına göre, TEGV programlarına katılmış bireyler ve TEGV programlarına katılmamış benzer bireylerin cinsiyet gruplarına göre STK'larda gönüllü çalışma oranı.

*TEGV katılımcıları ile karşılaştırma grubunun arasındaki fark 0,05'lik güven düzeyi ile anlamlı.

Şekil 7. Anket yanıtlarına göre, TEGV programlarına katılmış bireyler ve TEGV programlarına katılmamış benzer bireyleri cinsiyet gruplarına göre sigortalı ve tam zamanlı bir işte çalışma oranı.

YANITLANMAMIŞ SORULAR

Mevcut raporda, okul sonrası programların uzun vadeli kazanımlarına dair, politika geliştirme ile ilgili kritik sorular ele alınmıştır. Öte yandan, gelecekteki programların uygulanışına katkı sağlayabilecek bazı önemli sorular yanıtızsız kalmıştır.

Dozaj Etkisi

Örneklem büyüklüğünün yetersiz olması nedeniyle, dozaj etkisini araştırma fırsatı bulunamamıştır. Katılım dozajı çocukların TEGV programına ne süre ile katıldığını ifade etmektedir. Araştırmalara göre, okul

sonrası programlarının etki büyüklüğü, bir çocuğun katıldığı programın saat sayısına göre farklılık göstermektedir. Örneğin kapsamlı bir meta analiz çalışmasına göre (Lauer ve diğ., 2006), okul dışı programlarda en büyük etki, okuma programlarında 44 ila 84 saat, matematik programlarında ise 46 ila 100 saat arasında gerçekleşmektedir.

TEGV öğrencileri, art arda birden fazla programa katılma ve seçmeli ders alma fırsatına sahiptir. Hedeflenen sonuçlardaki iyileşme ile TEGV programlarında geçirilen süre arasındaki ilişki, gelecekte önemli bir araştırma konusu olabilir. Ayrıca böyle bir araştırma, karar alıcılara, programa katılan çocuklar üzerinde daha yüksek ve daha uzun süreli bir etki yaratmanın daha fazla sayıda çocuğa ulaşmaya (yani, çıktıya) kıyasla fırsat maliyeti hakkında önemli fikirler verebilir.

Diğer bazı araştırmalar da, daha iyi

sonuçların, daha yoğun ve daha uzun programlarla ilişkili olduğunu ve yalnızca yeterli dozaj sağlandığında öğrencilerin programlardan gerçek anlamda faydalanabildiğini (McComb & Scott-Little, 2003) göstermektedir. **TEGV'in gelecek araştırmalarında, program saat sayısının hedeflenen sonuçlar üzerindeki etkisi test edilebilir. Artık modern nedensel çıkarım yöntemleri sayesinde, nedensel ilişkiler kurarak ve korelasyona dayalı sonuçların ötesine geçerek dozaj tahminleri yapabildiğimizi de not etmek gerekir (Kluve ve diğ., 2012).**

Kime Yönelik?

Bu araştırmadaki alt grup analizleri, cinsiyet gruplarıyla sınırlı kalmıştır. Ancak program etkililiği, çeşitli katılımcı grupları arasında önemli ölçüde farklılık gösterebilmektedir. Örneğin, programın etkileri, program başlangıcında akademik başarısı ve psiko-sosyal becerileri nispeten düşük olan çocuklar üzerinde daha güçlü olabilir. Bu araştırmada, okul sonrası programlarının ekonomik durumu orta ve yüksek düzeyde olan çocuklara sağlayabileceği olası avantajlar ile ilgili bilgi de edinilememiştir. Okul sonrası programlarının kimlerde işe yarayıp yaramadığını (ya da program etkisini azaltan/ artıran değişkenleri) belirlemek, programın farklı gruplara göre düzenlenmesi veya belirli bir hedef strateji doğrultusunda hangi grupların dahil edileceğine karar verilmesi açaşından büyük önem taşımaktadır. Böyle bir bilgi, politika yapıcılara Türkiye’deki çocukların ve gençlerin olumlu gelişiminin okul sonrası programlarla nasıl desteklenebileceği konusunda finansman ve uygulama stratejilerinde yol gösterebilir.

Nasıl?

Bir diğer yanıtlanmamış soru ise, TEGV okul sonrası programlarının hangi mekanizmalar aracılığıyla söz konusu etkileri yarattığıdır. Örneğin, TEGV katılımcılarının yaşam doyumu düzeyinin, programa katılmamış bireylere kıyasla, uzun vadede daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Ancak TEGV programının hangi öğesinin bu sonucu yarattığı bilinmemektedir. Programın, sonuç değişkenini nasıl etkilediği derinlemesine düşünülebilir, ancak modern istatistiksel yöntemler de artık bu dolaylı etkilerin nicel olarak test edilmesine ve her bir müdahale bileşeni için ayrı etki kat sayıları elde edilmesine olanak tanımaktadır (Kisbu-Sakarya, MacKinnon, O’Rourke, 2015; MacKinnon, 2008). **Birçok okul sonrası programı, kara kutuları açaşarak ve uygulama mekanizmaları objektif bir biçimde test edilerek, en etkili program bileşenlerinin seçilmesi ve ters etki yaratan bileşenlerin çıkarılması yoluyla yeniden revize edilebilir.**

Bazı Programlar, Yaklaşımlar veya Uygulama Yöntemleri Diğerlerinden Daha mı

Etkili?

Bu raporda, araştırmanın geriye dönük olması nedeniyle TEGV tarafından sunulan farklı okul sonrası programlarının (fen programı veya sanat programı gibi) etkileri ayrı ayrı incelenememiştir. **Gelecekte yapılabilecek detaylı etki değerlendirmesi çalışmaları ile (tercihen randomize kontrollü bir tasarım kullanılarak) TEGV'in her bir okul sonrası programı için hatasız etki tahminleri oluşturulabilir. Söz konusu etki değerlendirmesi çalışmalarında, aynı zamanda programın etkisini optimize etmek amacıyla faktöriyel deneyler kullanılarak farklı öğrenme yaklaşımları ve uygulama yöntemleri de (belirli bir program veya modül için online eğitimler de uygulamak gibi) test edilebilir (Collins ve diğ., 2009a, 2009b).**

Bilimsel etki değerlendirme çalışmalarının bir başka avantajı ise, ortaya çıkan etki tahminleri ile program maliyet bilgilerini birleştirerek programın maliyet-fayda dengesinin hesaplanabilmesi ya da maliyet etkinliği açısından aynı sonuçları (örneğin, okulu terk etme oranında düşüş) hedefleyen farklı program alternatiflerinin karşılaştırılabilmesidir. Maliyet verileri, program etkisini arttırmaya yönelik program optimizasyonu çalışmalarıyla birlikte kullanılarak, sınırlı kaynakların etkin programların yaygınlaştırılmasında doğru bir şekilde kullanılması konusunda karar alıcılara yol gösterebilir.

ÇALIŞMANIN KISITLAMALAR

Mevcut raporun sonuçlarının, araştırmadaki belirli kısıtlamalar nedeniyle dikkatle yorumlanması gerektiği unutulmamalıdır. Çalışmanın başlangıcında (yani TEGV katılımcıları programa kaydolduğunda) kontrol grubunda kimse bulunmadığı için, program etkileri ile ilgili tahmin yapmak amacıyla eşleştirilmiş bir karşılaştırma grubu kullanılmıştır. Ancak eşleştirmede kullanılan değişkenler, oldukça sınırlı kalmıştır. Bu nedenle, etki tahminlerinde sapmaya yol açabilecek karıştırıcı değişkenler hala vardır. Ayrıca birey bazında idari verilere erişim hakkımız olmadığından, lise not ortalaması gibi hatırlanması zor sayısal değişkenleri ölçerken, anket katılımcılarının kendi bildirimlerine başvurulmuş olması dikkate alınması gereken bir diğer noktadır. Bir başka zorluk ise, programa 10-12 yıl önce katılmış TEGV mezunlarına ulaşmak

olmuştur. Yalnızca geçerli bir iletişim adresi veya telefon numarası bulunan katılımcılara ulaşılabilmiştir. Bu nedenle, iletişime geçilen katılımcıların, ulaşılamayan TEGV mezunlarından farklı özelliklere sahip olup olmadığı bilinmemektedir. Bu tür durumlar, etki tahminlerinde hataya sebep olabilmektedir.

Kaynakça

- Baker, D., & Witt, P. A. (1996). Evaluation of the impact of two after-school programs. *Journal of Park and Recreation Administration, 14*, 23–44.
- Baker, E. L. & Gribbons, B. (1998). *Evaluating the Long-term Impact of After School Programs: Applying New Methodologies to Assess the Effects of LA's BEST on Student Performance*. Los Angeles: University of California.
- Blunt, A., & Yang, B. (2002). Factor Structure of the Adult Attitudes Toward Adult and Continuing Education Scale and its Capacity to Predict Participation Behavior: Evidence for Adoption of a Revised Scale. *Adult Education Quarterly, 52*(4), 299-314.
- Brooks, P. E. (1995). *Longitudinal Study of LA's BEST After School Education and Enrichment Program, 1992-1994*. Los Angeles.
- Buhrmester, D., Furman, W., Wittenberg, W.T., & Reis, H.T. (1988). Five domains of interpersonal competence in peer relationships. *Journal of Personality and Social Psychology, 55*(6), 991-1008.
- Campbell, P. B., Storo, J. & Acerbo, K. (1995). *Math, Science, Sports, and Empowerment: Girls Incorporated Replication and Expansion of the Eureka! Model, Executive Summary*. Groton, MA: Campbell-Kibler Associates.
- Cardenas, J.A. (1992). The Coca-Cola Valued Youth Program: Dropout prevention strategies for at-risk students, *Texas Researcher* (Vol. 3, pp. 111-130).
- Carlisi, A. M. (1996). *The 3:00 Project Program Evaluation*. Decatur, GA: Georgia School-Age Care Association.
- Collins, L. M., Chakraborty, B., Murphy, S. A., & Strecher, V. (2009a). Comparison of a phased experimental approach and a single randomized clinical trial for developing multicomponent behavioral interventions. *Clinical Trials, 6*(1), 5-15.
- Collins, L. M., Dziak, J. J., & Li, R. (2009b). Design of experiments with multiple independent variables: A resource management perspective on complete and reduced factorial designs. *Psychological Methods, 14*, 202-224.
- Cross, A. B., Gottfredson, D. C., Wilson, D. M., Rorie, M., & Connell, N. (2010). Implementation Quality and Positive Experiences in After-School Programs. *American Journal of Community Psychology, 45*(3-4), 370-380.

- Darkenwald, G.G., & Hayes, E.R. (1986). Adults' attitudes towards continuing education. Paper presented at the National Conference of the American Association for Adult and Continuing Education.
- Darkenwald, G. G., & Hayes, E. R. (1988). Assessment of adult attitudes toward continuing education. *International Journal of Lifelong Education*, 7(3), 197-204.
- Diener, E.D., Emmons, R.A., Larsen, R.J., & Griffin, S. (1985). The Satisfaction with life scale. *Journal of Personality Assessment*, 49, 71-75.
- Durlak, J. A., & Weissberg, R. P. (2007). *The impact of after-school programs that promote personal and social skills*. Collaborative for Academic, Social, and Emotional Learning.
- Durlak, J. A., Weissberg, R. P., & Pachan, M. (2010). A meta-analysis of after-school programs that seek to promote personal and social skills in children and adolescents. *American Journal of Community Psychology*, 45, 294-309.
- Granger, R. C. (2008). After-School Programs and Academics: Implications for Policy, Practice, and Research. Social Policy Report. Volume 22, Number 2. *Society for Research in Child Development*.
- Hamilton, L. S. & Klein, S. P. (1998). Achievement test score gains among participants in the Foundations School Age Enrichment Program (pp. 1-16). Unpublished manuscript.
- Hamilton, L. S., Le,V. & Klein, S. P. (1999). *Foundations School-Age Enrichment Program: Evaluation of Student Achievement*. Santa Monica, CA: Rand Education.
- Huang, D. (2001). An after-school evaluation system for middle and high school programs, *National Association of Secondary School Principals Bulletin* (Vol. 85, pp. 45-61).
- Huang, D., Gribbons, B., Kim, K. S., Lee, C., & Baker, E. L. (2000). *A Decade of Results: The Impact of the LA's Best After School Enrichment Program on Subsequent Student Achievement and Performance*. Los Angeles, CA: UCLA Center for the Study of Evaluation.
- Johnson, L. J., Zorn, D., Williams, J., & Smith, J. (1999). *1998-99 School Year Program Evaluation: Urban School Initiative School Age Child Care Expansion*. Cincinnati, OH: University of Cincinnati.
- Jones, M. B. & Offord, D. R. (1989). Reduction of antisocial behavior in poor children by non-school skill development, *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 30, 737-750.
- Kisbu-Sakarya, Y., MacKinnon, D.P. & O'Rourke, H. (2015). Statistical models of mediation for drug program evaluation. In L. M. Scheier (Ed.), *Handbook of drug abuse*

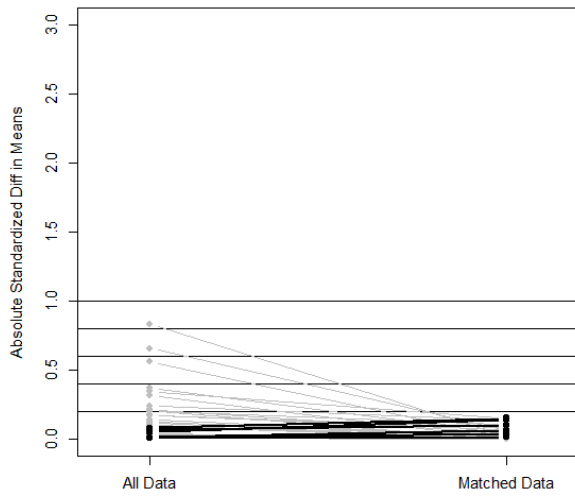
- prevention research, intervention strategies, and practice. Washington, DC: American Psychological Association.
- Kluve, J., Schneider, H., Uhlendorff, A., & Zhao, Z. (2012). Evaluating continuous training programmes by using the generalized propensity score. *Journal of the Royal Statistical Society: Series A (Statistics in Society)*, *175*(2), 587-617.
- Lauer, P. A., Akiba, M., Wilkerson, S. B., Apthorp, H. S., Snow, D., & Martin-Glenn, M. L. (2006). Out-of-school-time programs: A meta-analysis of effects for at-risk students. *Review of Educational Research*, *76*(2), 275-313.
- Leos-Urbel, J. (2015). What works after school? The relationship between after-school program quality, program attendance, and academic outcomes. *Youth & Society*, *47*(5), 684-706
- Little, P., Wimer, C., & Weiss, H. B. (2008). After school programs in the 21st century: Their potential and what it takes to achieve it. *Issues and opportunities in out-of-school time evaluation*, *10*(1-12).
- MacKinnon, D. P. (2008). *Introduction to statistical mediation analysis*. Mahwah, NJ: Erlbaum.
- Marshall, N., Coll, C. G., Marx, F., McCartney, K., Keefe, N., & Ruh, J. (1997). After-school time and children's behavioral adjustment, *Merrill-Palmer Quarterly*, *43*, 497-514.
- McComb, E. M., & Scott-Little, C. (2003). A review of research on participant outcomes in after-school programs: Implications for school counselors. *ERIC Digest*. Greensboro, NC: ERIC Clearinghouse on Counseling and Student Services.
- Miller, B. M. (2003). *Critical Hours: Afterschool Programs and Educational Success*. Nellie Mae Education Foundation.
- Posner, J. K. & Vandell, D. L. (1994). Low-income children's after-school care: Are there beneficial effects of after-school programs? *Child Development*, *65*, 440-456.
- Posner, J. K. & Vandell, D. L. (1999). After-school activities and the development of low income urban children: A longitudinal study, *Developmental Psychology*, *35*, 868-879.
- Redd, Z., Cochran, S., Hair, E., & Moore, K. (2002). *Academic achievement programs and youth development: A synthesis*. Washington, DC: Child Trends.
- Rodriguez, E., Hirschl, T. A., Mead, J. P., & Groggin, S. E. (1999). *Understanding the Difference 4-H Clubs Make in the Lives of New York Youth: How 4-H Contributes to Positive Youth Development*. Ithaca, NY: Cornell University.

- Rosenberg, M. (1965). *Society and the adolescent self-image*. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Schinke, S. P., Cole, K. C. & Poulin, S. R. (1998). Research report: Thirty month data and process findings: Evaluation on educational enhancement program of Boys and Girls Clubs of America (pp. 1-31).
- Schinke, S. P., Orlandi, M.A. & Cole, K. C. (1992). Boys and girls clubs in public housing developments: Prevention services for youth at risk, *Journal of Community Psychology*, 118-128.
- Schlegel, C. (2003). Citizen Schools: Evaluation summary. In B. M. Miller (Ed.). Boston, MA.
- Sherer, M., Maddux, J. E., Mercandante, B., Prentice-Dunn, S., Jacobs, B., & Rogers, R. W. (1982). The self-efficacy scale: Construction and validation. *Psychological Reports*, 51(2), 663-671.
- Vandell, D. L. & Pierce, K. M. (1999). *Can After-school Programs Benefit Children Who Live in High-crime Neighborhoods?* Paper presented at the Biennial meeting of the Society for Research in Child Development, Albuquerque, NM.
- Warren, C., Feist, M. & Nevarez, N. (2002). *A Place to Grow: Evaluation of the New York City Beacons*. New York City: Academy for Educational Development.
- Zief, S. G., & Lauver, S. (2006). *The impacts of after-school programs on student outcomes: A systematic review for the Campbell Collaboration*.

EK: Eşleştirme sonrası ortak değişken dengesi

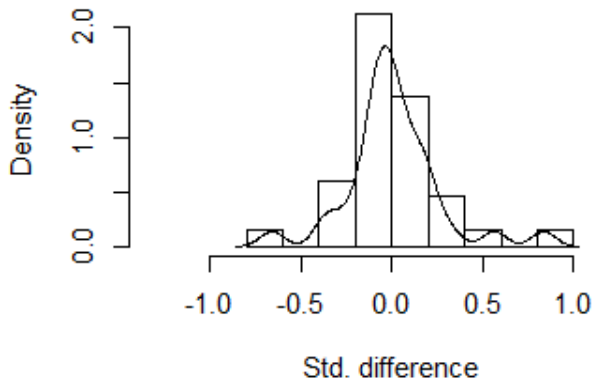
Eşleştirme sonrasında, ortak değişkenlerin gruplar arası dengesi incelenmiştir. Sonuçlar, eşleştirmenin dengeyi iyileştirdiğini ortaya koymuştur. Ortak değişkenlerden hiçbiri, eşleştirme sonrasında gruplar arasında büyük ($d > .25$) bir dengesizlik sergilememiştir.

Şekil A. Eşleştirme öncesinde ve sonrasında grup ortalamalarındaki mutlak standart fark.

Şekil B. Eşleştirme öncesinde ve sonrasında standart farka dair çakışan çekirdek yoğunluğu tahminleri sütun grafiği.

Eşleştirme öncesindeki standart farklar:

Eşleştirme sonrasındaki standart farklar:

